

Мельник Н. М.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Карпенко Г. М.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Турчин О. В.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

СПОСОБИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ

У статті розглянуто роль мотивації у процесі вивчення англійської мови. Досліджено проблему підвищення мотивації у студентів немовних факультетів. Акцентовано на способах підвищення мотивації вивчення англійської мови. Автори описують поняття мотивації та її роль у вивченні англійської мови у студентів немовних факультетів. У статті запропоновано власну методику шляхів підвищення мотивації, що була апробована на практиці.

У статті зазначено, що серед причин низького рівня знань англійської мови у студентів немовних факультетів є недостатня мотивація до її вивчення. Мотивацію визначено як систему спонукань, спрямованих на більш глибоке вивчення даної дисципліни (у нашому випадку – англійської мови), на вдосконалення вмінь і навичок, необхідних для ефективного засвоєння мовного матеріалу та адекватного його використання в процесі навчання іншомовного спілкування. Автори вказують, що мотивація є одним із ключових факторів успішного навчання. Ефективність мотивації залежить від особистості педагога, його вміння встановлювати контакт зі студентами, та використовувати різноманітні мотиваційні прийоми. При цьому слід враховувати індивідуальні особливості студентів, їхні інтереси, потреби.

Вказано, що на мотивацію студентів до вивчення англійської мови впливає багато чинників. Передусім, студент має чітко усвідомлювати, навіщо йому потрібні ці знання: для отримання гарної оцінки, спілкування з носіями мови, перегляду фільмів в оригіналі чи читання книг англійською. Важливим аспектом є впевненість у власних силах і розуміння, що вивчити мову можливо, а прогрес реально досяжний. Коли студент відчуває успіхи, це спонукає його рухатися далі, удосконалюючи свої навички. Мотивація часто залежить і від особистих цілей: бажання вільно спілкуватися англійською, плани на навчання, стажування чи роботу за кордоном.

Серед способів підвищення мотивації до вивчення англійської мови у студентів немовних факультетів вказано формування позитивної атмосфери в аудиторії, чіткість у поясненні завдань, зазначенні їхньої практичної користі, заохочення за успіхи, вибір цікавих тем є ключовим для залучення студентів до навчання, заохочення студентів до самостійної діяльності, організація зустрічей з носіями мови.

Ключові слова: мотивація, вивчення англійської мови, іноземна мова, студенти немовних факультетів, викладач університету.

Постановка проблеми. У сучасному світі важко уявити розвиток тих чи інших галузей без англійської мови, яку широко використовують у різних сферах. Ця іноземна мова потрібна не лише для подорожей, але для здобуття освіти, покращення кваліфікації, удосконалення набутих знань чи отримання нового досвіду, налагодження комунікації, зв'язків з партнерами за кордоном тощо. Необхідна складова будь-якого навчаль-

ного процесу – мотивація. Без неї може пропасти інтерес до навчання, виникнути неуспішність, розчарування тощо. Щоб досягти поставлених цілей та стати успішним, а відтак і реалізуватися, потрібно знати, як підвищити мотивацію.

Як зазначає Г. Волошина [2], зараз в Україні фахівці беруть активну участь у міжнародних проєктах, конференціях, симпозіумах та зустрічах для обміну досвідом. Відтак виникає нагальна

потреба у практичному володінні іноземною мовою. Це необхідно для ефективного професійного спілкування із колегами за кордоном. Проте низький рівень мовної підготовки фахівців у різних галузях стає серйозною перешкодою для вирішення спільних завдань. Сформувався запит на підготовку кваліфікованих спеціалістів, які володіли б практичними навичками іншомовного професійного спілкування та могли ефективно взаємодіяти й співпрацювати з міжнародними партнерами. Погоджуємося з твердженням про те, що рівень знань іноземної мови у частини випускників вищих немовних навчальних закладів є незадовільним. Вважаємо, що серед причин цього є недостатня мотивація студентів до вивчення іноземної мови, зокрема, англійської. Їм не вистачає усвідомлення значущості не лише професійного іншомовного матеріалу, а й вивчення англійської мови загалом. Багато студентів досі не розуміють, чому їм важливо на високому рівні знати англійську.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Шляхи підвищення мотивації до вивчення іноземної мови у школярів молодшої школи розглядали В. Маркова, Н. Варченко, О. Пшеницена. Підвищення мотивації в учнів середньої школи досліджено у розвідках Н. Лешньової, А. Сахарової, Д. Семенової та інших. В оптиці Л. Довгань, О. Гринчишина, В. Киянки, Н. Тимошук – питання підвищення та формування мотивації у студентів.

Питання вивчення англійської мови у студентів немовних спеціальностей досліджували Б. Гарвіл, Н. Нетікшене, Л. Фіоріто, з українських – Л. Голубнича, З. Діденко, О. Канюк, Т. Книш, О. Кравець. Шляхи підвищення мотивації під час вивчення англійської мови вивчали Н. Арістова, Н. Єрмеєва, Т. Гончаренко, О. Міненко, О. Крічкер, О. Стечишина та ін.

Як вказує О. Канюк, особливості організації навчання англійської мови студентів немовних спеціальностей насамперед базуються на гуманістичному підході, зокрема орієнтацією на студента. Такий кут зору спрямований на розвиток цільових компетенцій, активне залучення студентів до навчання та підтримку їхньої мотивації. Використання інноваційних технологій допомагає розвивати аналітичне й логічне мислення, підвищує самостійність студентів і сприяє глибшому засвоєнню знань, що позитивно впливає на рівень їхньої компетентності [6, с. 121].

Новизна роботи. У статті ми пропонуємо дослідити способи підвищення мотивації вивчення англійської мови у студентів немовних

факультетів крізь призму власного досвіду, що є науковою новизною статті.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити способи підвищення мотивації до вивчення англійської мови у студентів немовних факультетів.

Виклад основного матеріалу. Мотивація, за визначенням із Українського педагогічного словника, – це сукупність мотивів (стимулів), що спонукає індивіда до певної діяльності чи поведінки [3, с. 217].

Т. Рідель визначає мотивацію до вивчення іноземної мови як організацію навчальної діяльності, яка спрямована на більш глибоке вивчення мови, її вдосконалення і прагнення розвивати потреби пізнання іноземної мови [7, с. 449]. О. Малінка дає таке визначення: це система спонукань, яку направляють на більш глибоке вивчення цієї дисципліни (у нашому випадку – англійської мови), на вдосконалення умінь і навичок, які потрібні для ефективного засвоєння мовного матеріалу й адекватного його використання у процесі комунікації [4, с. 115].

Мотивація важлива на всіх етапах заняття, на що звертають увагу багато вчених. Зокрема, О. Яцишин виділяє три блоки мотивації: початковий, заключний та проміжний [8, с. 310]. Впродовж заняття діє блок мотиваційної підтримки. На початку використовують основний мотив або мотиваційну композицію, з якими логічно пов'язані цілі заняття. Наприкінці – мотиваційний міст до наступного заняття, це оперативна й перспективна мотивація. Відтак мотивація стає наскрізним елементом заняття.

І. Красногорова [5], провівши експерименти, довела, що якісні та кількісні характеристики структури мотиваційного синдрому навчання, а також його загальна інтенсивність, відповідно до виділених критеріїв преферативності, мають відповідати таким умовам:

1. До складу мотиваційного синдрому мають входити такі мотиви, як професійне досягнення, пізнавальні інтереси та комунікація.

2. Частка професійно-орієнтованих мотивів у загальній структурі мотивації до вивчення іноземної мови має бути щонайменше 50 %, комунікативних мотивів – 20 %, пізнавальних – також 20 %. При цьому рівень мотивів, пов'язаних з уникненням негативного досвіду, не повинен перевищувати 10 %.

Ефективна навчальна діяльність, що супроводжується позитивними емоційними переживаннями, можлива за умов виконання не менше трьох із зазначених критеріїв. Дослідження також

продемонструвало, що успішність навчання безпосередньо залежить від емоційного стану студентів під час заняття.

Ефективність мотивації залежить від особистості педагога, його вміння встановлювати контакт зі студентами, та використовувати різноманітні мотиваційні прийоми. При цьому слід враховувати індивідуальні особливості студентів, їхні інтереси, потреби. Тож роль викладача полягає у врахуванні індивідуальних мотивів, значущих для кожного студента, а також у стимулюванні пізнавального й комунікативного інтересу, які сприяють прагненню отримувати знання та ділитися ними з іншими.

На думку О. Канюк, «найголовнішим завданням викладача англійської для студентів немовних спеціальностей є розуміння цілей та очікувань учнів, знання яких допоможе в розробленні найефективнішого навчального плану для подолання труднощів та досягнення бажаного результату» [6, с. 118].

З практичного досвіду зазначимо, що на мотивацію студентів впливають низка факторів. Так, студент повинен розуміти, задля чого йому потрібно вивчати англійську мову – чи для позитивної оцінки, чи для спілкування з носіями мови, перегляду фільмів або прочитання текстів мовою оригіналу.

Також повинне бути присутнє відчуття того, що студент може вивчити мову й постійно удосконалює своє вміння. Цьому допомагає відчуття впевненості у собі. Відтак студент хоче продовжувати навчання, адже досягає успіхів.

Впливає на мотивацію вивчення англійської мови заохочення оточуючих до цього процесу. Особливо це буде проявлятися у середовищі, де вивчення англійської є цінністю.

Наступні пункти – прагнення вільно спілкуватися, захоплення культурою Великої Британії; бажання поїхати туди на навчання, стажування, роботу; насолода від процесу навчання – такі студенти, яким подобається здобувати знання, є. Відтак їм варто рекомендувати

Для досягнення високих результатів у підвищенні мотивації студентів немовних спеціальностей слід зрозуміти причини відсутності мотивації. Серед таких причин можна назвати:

- відсутність інтересу до вивчення мови та мети – коли цілі не чіткі або тема здається нецікавою, важко знайти натхнення для навчання;
- страх невдачі – студенту може здатися, що обраний курс занадто складний, а звідси сумнів, що він його складе успішно;

– брак підтримки. Відсутність віри та схвалення з боку близьких може сильно вплинути на бажання рухатися вперед. У таких випадках потрібна сильна внутрішня мотивація;

– нестача часу для ґрунтовної підготовки до занять;

– нереалістичні очікування – студент вважав, що предмет легкий для вивчення; або ж для студента складна теоретична частина чи важко даються практичні заняття;

– стрес і втома – ситуація, яка існує в теперішніх умовах в Україні – через постійні напругу і стреси важко готуватися до занять, знижується увага, здатність до запам'ятовування.

Ми погоджуємося з твердженням про те, що викладач впливає на мотивацію студентів вивчати англійську мову. Йому слід дотримуватися толерантності та проявляти чутливість до аудиторії; поводитися природно, не створюючи зайвого бар'єру між собою та групою; ставати прикладом для студентів, демонструючи відданість справі та власну мотивацію.

Викладачу слід слідкувати за атмосферою в аудиторії, зокрема додавати елементи гумору; забезпечувати спокійне, доброзичливе та безпечне середовище для навчання. Серед завдань педагога – пояснювати інструкції до завдань чітко та зрозуміло; вказувати мету кожного завдання та пояснювати його практичну користь; сприймати кожного учня як унікальну особистість, як рівного собі співрозмовника.

Викладач має надавати позитивний зворотний зв'язок і хвалити за успіхи; допомагати учням відчувати власні досягнення; приймати помилки як природну частину навчального процесу.

Без цікавих тем й заняття будуть нецікавими, тож ще одне завдання викладача – підбирати їх відповідно до інтересів студентів; надавати можливість вибору матеріалів і способів навчання; використовувати інтереси студентів як джерело натхнення, а не акцентувати увагу на тестах чи оцінках; створювати завдання у вигляді викликів, які активують залученість.

Ми вже згадували про суб'єктність студента. Відтак викладач повинен заохочувати запитання, висловлення власних думок та активну участь студентів; поділяти зі студентами відповідальність за організацію процесу навчання; робити завдання цікавими та актуальними, пов'язаними з реальним життям (так забезпечується зв'язок з реальністю). Студентів слід заохочувати до постановки власних цілей і роботи над їхніми досягненням. Також – аналізувати

потреби та цілі студентів, щоб краще врахувати їхні інтереси.

Підвищенню мотивації до вивчення англійської мови сприяють ознайомлення з культурою країн, де побутує англійська мова; організація зустрічей з носіями мови; допомога у знайденні друзів для спілкування через листування чи обмін повідомленнями.

Зазначимо також, що активних студентів, які люблять говорити, можна залучати до роботи в групах для підвищення ефективності. А демотивованих доцільно підтримувати похвалою, що допоможе підвищити їхню зацікавленість.

Викладачам університетів складно переконати студента у важливості вивчення англійської мови, якщо він не має жодного інтересу до цього предмета. Відтак цей процес двосторонній. Англійська мова не повинна залишатися лише частиною загальноосвітніх дисциплін, а має стати важливим елементом професійної підготовки. Тому викладачі спеціальних дисциплін і викладачі іноземної мови повинні працювати разом, сприяючи підвищенню мотивації студентів до вивчення мови.

Сучасні інформаційні технології надають широкі можливості для доступу до різноманітних джерел інформації. Вони також сприяють формуванню у студентів бажання самостійно шукати, аналізувати, засвоювати та використовувати нові знання. Це стає однією з ключових складових сучасного навчального процесу у вищих навчальних закладах.

Спостереження та результати опитувань, які ми проводили серед студентів немовних спеціальностей, свідчать, що застосування інтернет-джерел значно підвищує рівень мотивації та викликає більший інтерес до вивчення англійської мови. Інноваційні інформаційні технології, що використовуються у навчальному процесі, сприяють його інтенсифікації, підвищенню загальної ефективності навчання, а також стимулюють зацікавленість студентів. Вони активізують навчальну діяльність, відкривають нові можливості для індивідуального навчання, забезпечують контроль за виконанням завдань різних типів і створюють умови для практичного застосування набутих знань та навичок. Такі підходи суттєво посилюють мотивацію до вивчення мови й забезпечують високу наочність навчального процесу.

Використання мультимедійних засобів для створення презентацій фрагментів занять допомагає активізувати освітній процес, підвищує зацікавленість студентів, формує у них комплексне розуміння етапів роботи з граматичним і лексичним матеріалом, текстами, а також сприяє кра-

щому сприйняттю й засвоєнню матеріалу під час практичних занять.

На думку Н. Арістової, для підвищення пізнавального інтересу та мотивації студентів до вивчення іноземної мови викладачам слід акцентувати увагу на тому, що вивчення іноземної мови є важливою складовою загальноосвітнього процесу. Воно допомагає розширити кругозір студентів, відкриває доступ до нових знань, сприяє гармонійному розвитку багатогранної та освіченої особистості. Крім того, вивчення мови розвиває мислення й формує навички самостійного пошуку інформації в іншомовних джерелах, що стосуються професійної сфери. Уміння аналізувати та опрацьовувати таку інформацію сприяє формуванню навичок роботи з науковою літературою. Це є важливим чинником для усвідомлення значущості іноземної мови в сучасному світі, а також для подальшого вдосконалення професійних і мовних компетенцій. Завдяки цьому зовнішня мотивація поступово переростає у внутрішню, стимулюючи студентів до активного засвоєння знань. Останніми роками багато науковців, які працюють у сфері методики викладання та впровадження інноваційних технологій, зосереджують увагу на питаннях використання можливостей глобальної інформаційної мережі [1, с. 225].

Вагомим чинником, який мотивує до вивчення іноземної мови, є перспектива продовження освіти в одному з університетів Європи. Також значну роль відіграє можливість працевлаштування за кордоном або в міжнародних компаніях, які працюють в Україні. Ще одним важливим аспектом мотивації є спілкування у всесвітній мережі Інтернет. Така взаємодія допомагає студентам удосконалювати навички розмовної мови, відкривати для себе життя й інтереси молоді з різних країн, що, у свою чергу, стимулює подальше вивчення іноземної мови.

Висновки. Мотивація – це один із ключових факторів успішного навчання. Мотивація до вивчення англійської мови передбачає спонукання до глибокого вивчення мови, вдосконалення умінь і навичок, які потрібні для ефективного засвоєння мовного матеріалу і його використання у процесі комунікації. Забезпечення мотивації студентів є складним завданням, яке вимагає від педагога глибокого розуміння психологічних особливостей студентів та вміння використовувати різноманітні мотиваційні прийоми. Толерантність і чутливість до студентів, відсутність бар'єрів у спілкуванні, мотивація викладача працювати і досліджувати, формування позитивної атмосфери в аудиторії, чіткість і зрозумілість у поясненні завдань, під-

креслення практичної значущості матеріалу, ставлення до студента як до рівноправного співрозмовника, вибір цікавих тем, заохочення студентів до самостійності, спільна зі студентами організація навчального процесу – всі ці перелічені чинники позитивно впливають на формування мотивації. Активних студентів, які люблять говорити, варто залучати до групової роботи, що дозволяє краще використовувати їхні навички. А для під-

вищення мотивації менш активних студентів слід застосовувати методи підтримки й похвали, що допомагає зацікавити їх у навчанні.

Подальші наукові дослідження вбачаємо у пошуках та вдосконалення мотиваційних прийомів, визначення ролі змагання у мотивації до вивчення англійської мови, розробки завдань, програм, спрямованих на розвиток мотивації у студентів, та анкет для діагностики.

Список літератури:

1. Арістова Н.О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих навчальних закладів: монографія. К. : ТОВ «ГЛПФМЕДІЯ», 2015. 240 с.
2. Волошина Г.Г. Шляхи підвищення мотивації у навчанні іноземним мовам студентів немовних вищих навчальних закладів. *Іноземні мови*. 2014. С. 74–78.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 375 с.
4. Малінка О.О. Особливості формування мотивації до вивчення іноземних мов студентами нелінгвістичних освітніх закладів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2009. Вип. 26. С. 115–118.
5. Красногорова І.Б. Формування мотивів учіння студентів у процесі викладання англійської мови : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 1999. 20 с.
6. О.Канюк. Особливості викладання англійської мови для студентів немовних спеціальностей. *Український педагогічний журнал*. 2020. № 2. С. 117–122.
7. Рідель Т.М. Шляхи підвищення мотивації при вивченні англійської мови студентами СНАУ. *Молодий вчений*. 2017. № 12. С. 448–453.
8. Яцишин О.М. Визначення оптимальної структури мотиваційного синдрому вивчення англійської мови студентами економічних спеціальностей. *Мова. Культура. Бізнес*. 2003. Вип. 1. С. 308–316.
9. Gary N. Chambers. *Motivating language learners languages in practice*; 12. Multilingual Waters, 1999.
10. Ten commandments for motivating language learners: results of an empirical study by Z. Dornyei and K. Csizer, *Language Teaching Research*, Hodder Arnold, 1998.

Melnyk N. M., Karpenko H. M., Turchyn O. V. WAYS TO INCREASE MOTIVATION TO LEARN ENGLISH IN STUDENTS OF NON-LINGUISTIC FACULTIES

The article considers the role of motivation in the process of learning English. The problem of increasing motivation in students of non-linguistic faculties is investigated. The ways to increase motivation for learning English are emphasized. The authors describe the concept of motivation and its role in learning English in students of non-linguistic faculties. The article proposes its own methodology for ways to increase motivation, which has been tested in practice.

The article indicates that among the reasons for the low level of English knowledge in students of non-linguistic faculties is insufficient motivation to study it. Motivation is defined as a system of incentives aimed at a deeper study of a given discipline (in our case it is English), at improving the skills and abilities necessary for effective assimilation of language material and its adequate use in the process of learning foreign language communication. The authors indicate that motivation is one of the key factors in successful learning. The effectiveness of motivation depends on the teacher's personality, his/her ability to establish contact with students, and use various motivational techniques. In this case, the individual characteristics of students, their interests and needs should be taken into consideration. It is indicated that many factors influence students' motivation to learn English. First of all, the student must clearly understand why he/she needs this knowledge: to get a good grade, communicate with native speakers, watch films in the original or read books in English. An important aspect is self-confidence and the understanding that learning a language is possible and progress is really achievable. When a student feels successful, this encourages him to move on, improving his/her skills. Motivation often also depends on personal goals: the desire to communicate fluently in English, plans for studying, internships or work abroad.

Among the ways to increase motivation to study English in students of non-linguistic faculties, the following are indicated: creating a positive atmosphere in the classroom, clarity in explaining tasks, indicating their practical benefits, encouraging success, choosing interesting topics is key to attracting students to study, encouraging students for independent activity, and organizing meetings with native speakers.

Key words: motivation, learning English, a foreign language, students of non-linguistic faculties, university teacher.